

ULUSLARARASI MÜTEAHHİTLİK PAZARI ÜZERİNE

Prof. Dr. Fikret KESKİNEL

Giriş

Dünyadaki toplam inşaat sektörü büyüklüğü yaklaşık \$4 trilyon değerinde olup, dünyanın toplam GSMH'sinin %8'si mertebesinde. DİE tarafından araştırmalar, ülkemizde inşaat sektörünün toplam GSMH içindeki payının yaklaşık %12 olduğunu göstermektedir. Dünya inşaat sektörü son yıllarda inişli çıkışlı bir görünüm sergilemekte; büyük bir artış gösteren yılları, uzun durgunluk dönemleri izlemektedir. Dünya inşaat pazarı, 1999 yılındaki hızlı büyümeden sonra, 2000 yılında %6 küçülmüş; boyutu \$3.6 trilyon değerinden \$3.4 trilyon değerine kadar gerilemiştir. Bu durum 2001 ve 2002 yıllarında da sürmüş, pazar büyüklüğü \$3.0 trilyon değerine kadar düşmüştür. 2003 yılından itibaren, toparlanmaya başlayan dünya inşaat pazarı 2004 yılında \$3.9 trilyon değerine ulaşmıştır. Yaşanan ekonomik ve siyasal gelişmeler dünya inşaat pazarının hızlı büyümesini engelleyen en önemli etkidir.

Dünya inşaat sektöründeki değişimlerin Türk yurtdışı müteahhitlik sektörünü de doğrudan etkilediği açıktır. Ancak uluslararası pazarda diğer ülke müteahhitleri için uygun olmayan bazı şartların, girişimci Türk müteahhitlerinin bu pazara girebilme şansını doğurduğu söylenebilir. *Türk müteahhitlik sektörü* ülke içinde olduğu kadar, uluslararası alanda da öncü kuruluşlara sahiptir. *Türk Müteahhitleri* uluslararası alanda bir çok önemli yol, havaalanı, liman, büyük kent ve konut inşaatı gerçekleştirmiş ve başarılarını kanıtlamıştır. Ülkemizde gerçekleştirilen inşaat yatırımlarının durakladığı dönemlerde, yurtdışı müteahhitlik hizmetleri ülke ekonomisinde ayrı bir

önem kazanır. Çeşitli biçimlerde döviz girdisi sağlaması, inşaat malzemelerinin kalite ve standardının yükselmesi, rekabet şartları içinde başarılı olabilmek için mühendislik ve yapım konusundaki her türlü yeniliği izlemek/öğrenmek/uygulamak zorunluluğu nedeniyle teknoloji ve bilgi birikimi, yurtdışı müteahhitlik hizmetlerinin önemli olumlu katkıları olarak sayılabilir.

Türk Müteahhitlerinin Yurtdışı Çalışmalarının Gelişimi

Türk Müteahhitleri 1970 yıllarında, Libya ağırlıklı olmak üzere, *Kuzey Afrika* ülkelerinde, konut, liman, karayolu, köprü, tünel, kentsel altyapı projeleri gerçekleştirmişlerdir. İkinci 10 yıllık dönemde yurtdışı müteahhitlik çalışmaları SSCB (eski Sovyetler Birliği)'ne yönelmiş; burada konut, altyapı, yol, köprü, tünel, sulama projeleri yapılmıştır. 1990 yıllarında, Kazakistan, *Türkmenistan*, *Özbekistan*, *Azerbaycan* Türk yurtdışı müteahhitlik pazarına eklenmiş; çok sayıda yol, köprü, tünel, sanayi tesisi, ticaret merkezi, otoyol, boru hattı, hastane, konut inşa edilmiştir. 2000 yılına gelindiğinde Türk müteahhitlerinin yurtdışı toplam iş hacmi bölgeler arası dağılımının yaklaşık olarak, %36 eski SSCB ülkeleri, %33 Kuzey Afrika ülkeleri, %21 Orta Doğu ülkeleri biçiminde olduğu söylenebilir. Türk Müteahhitlerince 1972-2003 yılları arasında yurtdışında gerçekleştirilen yapım işlerinin proje türlerine göre dağılımının, Konut %26.7, Yol/Köprü/Tünel %12.3, Sanayi Tesisi %10.5, Kentsel Altyapı %8.7, İş Merkezi %5.5, Sağlık Tesisi %4.6, Sosyal ve Kültürel Tesis %4.4, İdari Bina %4.1, Sulama %3.5, Turizm Tesisi %3.4, Petrokimya Tesisi %3.3,

Liman %3.1, Enerji Santrali %2.2, diğer %7.7 olduğu görülmektedir. Son yıllarda konut projelerinin yurtdışı işler içindeki ağırlığı büyük ölçüde azalmış, yüksek düzeyde uzmanlaşma, proje yönetimi becerisi ve ileri teknoloji gerektiren proje türlerinin ağırlığı artmıştır. Sektörde yerli ve yabancı firmalarla ortak girişimlere ve konsorsiyumlara yönelik, küresel düzeyde markalaşma eğilimi artmaktadır.

Türk müteahhitleri yurtdışında, 1970-2006 sonu arasındaki 36 yıllık sürede, 63 ülkede toplam \$85 Milyar tutarında 3600 dolayında proje gerçekleştirmiştir. 1990 yıllarının başlarında Türk Müteahhitlerinin uluslararası inşaat pazarındaki toplam iş hacmi \$2 milyar düzeyinde olup, bu dünya inşaat pazarının yaklaşık %1.7 mertebesinde. 2000 yılları başlarında bu değerler gerilemiş, toplam iş hacmi \$450 milyon ve dünya inşaat pazarı içindeki pay yaklaşık %0.4 değerlerine kadar düşmüştür. 2003 ve izleyen yıllarda yurtdışı inşaat hizmetlerinde hızlı bir canlanma görülmektedir. Bazı yurtiçi kaynaklar, Türk müteahhitlerinin kriz yıllarında \$1 milyar değerinin altına düşen uluslararası alandaki iş hacimlerini, 2004 yılında \$5.8 milyar ve 2005 yılında \$9.3 milyar düzeyine çıkardığını belirtmektedir. 2006 yılında ise iş hacmi yaklaşık \$15 milyar değerine ulaşmıştır. 1923 yılından günümüze dek geçen süre içinde ülkemizde ve 1970 yılından bugüne kadar yurtdışında, inşaat mühendisliğinin her alanında, gerçekleştirilmiş çok sayıda önemli proje, özellikle son 30 yıl içinde, ülkemizde inşaat mühendisliği alanında büyük bir gelişme olduğunu açık olarak göstermektedir.

Uluslararası Müteahhitlik

En Büyük 225 Uluslararası Müteahhitlik Firmasının, 2006 yılında uluslararası inşaat pazarındaki cirosu, 2005 yılına göre (\$189.4 milyar) %18.5 artarak, \$224.4 milyar değerine ulaşmıştır. Bu şirketlerin yurtiçi ciroları da gelişmiş, iş hacmi 2005 yılına göre (\$373.4 milyar) %14.3 artışla 2006 yılında \$426.8 milyar değerine ulaşmıştır. *Global ciro*, bir yıl öncesine göre %15.7 artarak \$651.2 milyar değerine yükselmiştir. *Yeni sözleşme değerleri* ise, yurtiçinde %14.1 artarak \$458.4 milyar, uluslararası pazarda %36.5 artarak \$300.2 milyar ve global %22.0 artışla \$758.6 milyar büyüklüğüne ulaşmıştır (**Tablo 1A**). Bu değerler uluslararası ve global inşaat pazarının gücünü göstermektedir. Uluslararası inşaat pazarının iş türüne göre dağılımında, *bina* \$59.4 milyar (%26.5), *ulaşım* \$58.9 milyar (%26.3), *sanayi* \$11.8 milyar (%5.2) ve *petrol* \$45.1 milyar (%20.1) olmak üzere, *sanayi+petrol* \$56.9 milyar (%25.3); 22 Türk Müteahhitlik Şirketi için ise, *bina* \$2.9 milyar (%47.6), *sanayi+petrol* \$1.5 milyar (%25.5), *ulaşım* \$1.1 milyar (%18.5) değerleri ile en büyük payları almaktadır. (**Tablo 1B**). Bundan kısa bir zaman önce \$1 milyar/yıl cirosu olan çok az sayıda müteahhitlik şirketi vardı. Günümüzde, yurtiçi ve uluslararası alanda büyüyen inşaat pazarı nedeniyle, dünyada çok sayıda şirket \$ milyar/yıl büyüklüğünde ciro yapmaktadır. *En Büyük 225 Uluslararası Müteahhitlik Şirketi* arasında, 2006 yılında, 4 şirket \$10 milyar/yıl ve 49 şirket \$1 milyar/yıl üstünde ciro yapmıştır (**Tablo 2A**). Bu 49 şirketin uluslararası ciroları toplamı \$181.2 milyar olup, 225 şirket uluslararası ciroları toplamının (\$224427.8 milyon) %80.7'si kadardır. *En Büyük 225 Global Müteahhitlik Şirketi* arasında ise, 2006 yılında, 21 şirket \$10 milyar/yıl ve 131 şirket \$1 milyar/yıl üstünde ciro yapmıştır.

Tablo 1A. En Büyük 225 Uluslararası Müteahhitlik Şirketinin Pazar Hacmi

	Yurtiçi		Uluslararası		Global	
	\$ Milyar	Değişim	\$ Milyar	Değişim	\$ Milyar	Değişim
2006 Cirosu	426.8	+14.3%	224.4	+18.5%	651.2	+15.7%
Yeni Sözleşme	458.4	+14.1%	300.2	+36.5%	758.6	+22.0%

Her yıl *ENR Engineering News-Record* tarafından yapılan araştırma sonucu yayınlanan, 2006 yılı uluslararası ciroları bazında, *Dünyanın En Büyük 225 Uluslararası Müteahhitlik Firması* arasında 22 Türk Müteahhitlik Şirketi yer almaktadır (**Tablo 2B**). Bu 22 şirketin, uluslararası toplam pazar payı \$6069.6 milyon ve 225 firma toplamının (\$224.4 milyar) %2.7'si, global ciro toplamı \$9227.7 milyon ve toplam 225 firma global ciro toplamının (\$651.2 milyar) %1.4'ü, yeni sözleşme toplamı \$14899.7 milyon ve 225 firma yeni sözleşme toplamının (\$758.6 milyar) %2.0'si kadardır.

En Büyük 225 Uluslararası Müteahhitlik Şirketi'nin ülkelere göre dağılımı ve bunların bölgesel pazar payları **Tablo 3**'de verilmiştir. Burada en büyük pazar paylarının Amerikan (\$38297.5 milyon - %17.1), Fransız (\$33662.9 - %15.0) ve Alman şirketlerinin olduğu görülmektedir. Türk müteahhitlik şirketleri (TMS), uluslararası bölgesel pazarlarda, *Bölgesel-Pazar / TMS-Ciro (\$ milyon) / %Pay* sırasında, *Orta Doğu* / 1751.0 / %4.2, *Asya* / 1368.1 / %3.4, *Afrika* / 555.8 / %3.1, *Avrupa* / 2390.8 / %3.3,

ABD / 3.8 / 0.0, *Kanada* / 0.0 / 0.0, *Latin America - Caribbean* / 0.0 / 0.0 pay almıştır.

225 Uluslararası Müteahhitlik Şirketi'nin bölgelere göre, şirket sayısı, ülkesi, gelir-%pay bazında dağılımı **Tablo 4**'de verilmiş; her bölgede uluslararası müteahhitlik şirketlerinin toplam gelirleri belirtilmiştir. Toplam gelir bakımından *Avrupa bölgesi* \$71.9 milyar ile başta gelmekte, bunu \$41.4 milyar ile *Orta Doğu*, \$40.2 milyar ile *Asya*, \$29.1 milyar ile *USA* bölgeleri izlemektedir. *Kanada* inşaat pazarının USA müteahhitlik şirketlerinin egemenliği altında olduğu söylenebilir. *Avrupa* inşaat pazarında Fransa, Avusturya ve USA şirketlerinin en büyük paylara sahip oldukları görülmektedir. *Orta Doğu* bölgesinde USA müteahhitlik şirketleri egemendir; Japon şirketleri ikinci sıradadır. *Asya* pazarında Alman şirketleri en büyük payı almakta, Çin ve Japon müteahhitleri ise onları izlemektedir. *Afrika* pazarında Çin ve Fransız şirketleri en büyük paylara sahiptir. *USA* uluslararası müteahhitlik pazarında Alman şirketleri en büyük payı almakta, sonra UK ve İsveç şirketleri gelmektedir. *Latin America / Caribbean* bölgesinde en büyük pay

Tablo 1B. Uluslararası İnşaat Pazarı Analizi

	225 Uluslararası		22 Türk Müt. Ş.	
	Ciro \$ Milyon	Pay%	Ciro \$ Milyon	Pay%
Bina	59431.9	26.5	2888.6	47.6
İmalat	7516.0	3.3	87.8	1.4
Sanayi+Petrol	56865.1	25.3	1546.3	25.5
Su	5803.3	2.6	192.4	3.2
Pissu/Atık	2849.1	1.3	50.9	0.8
Ulaşım	58927.8	26.3	1120.8	18.5
Zararlı Atık	606.3	0.3	-	-
Enerji	14441.2	6.4	182.8	3.0
İletişim	2900.2	1.3	-	-
Diğer	15086.9	6.7	-	-
	224427.8	100.0	6069.6	100.0

Tablo 2A. En Büyük 49 Uluslararası Müteahhitlik Şirketi (2006 Ciro su >\$1 Milyar)

Ulusal Sıra	Firma Adı / Ülke	Gelir (\$ Milyon)		Yeni Sözleşme	Global Sıra
		Uluslararası	Global		
1	Hochtief AG/Germany	17589.9	19795.0	25973.5	4
2	Skanska AB/Sweden	12347.1	15722.2	18219.6	8
3	Vinci/France	11065.0	32699.0	29197.0	1
4	Strabag SE/Germany	10799.0	13502.0	11050.0	14
5	Bouygues/France	9576.0	24960.0	30053.0	2
6	Bechtel/California-USA	8931.0	15367.0	13904.0	9
7	Technip/France	8084.0	8245.0	7714.0	25
8	KBR/Texas-USA	7426.4	8150.2	3697.7	26
9	Bilfinger Berger/Germany	6553.0	9967.0	12563.0	22
10	Flour Corp/California-USA	6338.5	11273.7	19276.2	20
11	Royal Bam Groep/Netherlands	5892.0	10844.0	-	21
12	Bovis Lend Lease/United Kingdom	5680.0	8353.0	10829.0	24
13	Consolidated Contractors/Greece	3941.2	3941.2	5386.5	41
14	China Ommunications Cons Group/China	3380.7	14737.4	20523.5	10
15	JGS Corp./Japan	3159.0	3804.0	1738.0	45
16	Chiyoda Corp./Japan	3053.0	3517.0	4150.0	48
17	Grupo ACS/Spain	3004.0	18526.6	-	5
18	China State Cons. Eng. Corp./China	2956.1	16146.9	24608.8	7
19	PCL Cons. Enterprices/Colo-USA	2527.0	4110.0	4827.0	38
20	Balfour Beatty PLC/UK	2380.0	9073.0	9962.0	23
21	Construtora Norberto Odebrecht/Brazil	2267.0	3493.0	6177.0	49
22	FCC Fomento De Cons. Y Cont/Spain	2155.3	11894.2	-	17
23	Kajima Corp./Japan	2150.6	13981.4	14582.2	12
24	Taisei Corp./Japan	2069.0	14176.0	14343.0	11
25	Ferrovial Agroman SA/Spain	2027.0	6523.0	7031.0	29
26	Eiffage/France	2010.0	13970.0	12645.0	13
27	Foster Wheeler/New Jersey-USA	1920.0	2022.0	3286.0	79
28	Jacobs/California-USA	1886.7	3987.4	9830.2	39
29	Petrofac Ltd./Jersey-UK	1863.9	1863.9	2793.0	84
30	OHL Obrascon Huarte Lain SA/Spain	1801.4	4325.0	4739.2	37
31	Cegelec/Nanterre-France	1795.0	3904.0	3956.0	42
32	Obayashi Corp./Japan	1779.0	12462.0	10120.0	16
33	Impregilo SPA/Italy	1714.0	3333.0	5851.0	53
34	CB&I The Woodlands/Texas-USA	1678.0	3125.0	4429.0	57
35	Takenaka Corp./Japan	1649.0	11293.0	10751.0	19
36	McDermott International/Texas-USA	1606.6	3087.6	6557.6	58
37	Techint Group/Italy	1414.1	1576.1	1843.0	99
38	Sacyr Vallehermoso/Spain	1361.0	6912.0	7864.0	28
39	Shimizu Corp./Japan	1343.2	12672.6	13271.6	15
40	Toyo Engineering Corp./Japan	1332.0	1791.0	3026.0	86
41	Leighton Holdings Ltd./Australia	1263.0	7608.0	7792.0	27
42	Jan de Nul Group/Belgium	1252.8	1461.8	2334.4	103
43	Hyundai Eng.&Cons. Co./S.Korea	1246.1	5444.2	9341.0	34
44	Enka Cons.&Industry Co./Turkey	1245.9	1324.1	3462.4	112
45	Joannou&Paraskevaides Overseas/UK	1192.7	1192.7	2791.8	121
46	Besix SA/Belgium	1190.6	1645.7	1800.5	96
47	Tecnicas Reunidas SA/Spain	1130.0	1666.0	2700.0	93
48	Samsung Corp./S.Korea	1113.3	5654.0	8037.0	33
49	Samsung Eng. Co. Ltd./S.Korea	1079.0	2018.0	3163.0	80

İspanyol şirketlerinin olup, USA ve İtalyan şirketleri ikinci ve üçüncü sırayı almaktadır.

Uluslararası İnşaat Pazarı

Gelişmekte olan ülkelerde iş olanaklarının artması ve bunların kendi kaynaklarını ve yabancı yatırımcıların mali olanaklarını altyapı projelerine yatırmaları nedeniyle, uluslararası inşaat pazarı büyümesini sürdürmektedir. Bu uluslararası müteahhitlik şirketlerinin iş olanaklarını arttırmıştır. Ancak malzeme ve deneyimli personelin az olması nedeniyle bazı belirsizlikler ortaya çıkmaktadır. Dünya inşaat pazarı büyüdükçe inşaat mühendisi eksikliği kendini daha çok hissettirmektedir. Bazı müteahhitler riski azaltmak için seçici olma yoluna gitmektedir. İşverenler çoğu kez, riskleri müteahhide yüklemek için, anahtar teslim sözleşmeler tercih etmektedir. Bu ise müteahhidin işverenleri daha dikkatli seçmeye zorlamaktadır. Malzeme, işçilik maliyeti ve kur dalgalanmaları endişe yaratmakta, pazar daha oynak olmaktadır.

Petrol fiyatlarının artışı, petrol zengini ülkelerde petrol projelerinin yanı sıra, altyapı ve bina projeleri yapımını da arttırmıştır. Ayrıca, yabancı yatırımcılar PPP (Public-Private-Partnership / Kamu-Özel-Ortaklığı) modeli ile gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde altyapı projeleri gerçekleştirmektedir. Bu uluslararası pazarda çalışan müteahhitlerin iş hacminin artmasını sağlamıştır. Bu elverişli pazar durumu uluslararası müteahhitlere seçici olma, daha yüksek kar marjı ve iyi bir nakit akışı arama olanağı vermiştir. Bir çok Avrupa bazlı müteahhitlik şirketi bunu PPP (Public-Private-Partnership/Kamu-Özel-Ortaklığı) modelinde çalışmakta bulmaktadır. İngiltere'de başlayan PPP modeli çalışmalar doğu ve güney Avrupa ülkelerine doğru yayılmaktadır. Diğer bazı büyük Avrupa

Tablo 2B. En Büyük 225 Uluslararası Müteahhitlik Şirketi arasında yer alan Türk Müteahhitlik Firmaları (2006 Yılı Cinosu bazında)

Uluslr Sıra	Firma Adı / Ülke	Gelir (\$ Milyon)		Yeni Sözleşme	Global Sıra
		Uluslararası	Global		
44	Enka Cons.&Industry Co.	1245.9	1324.1	3462.4	112
61	Renaissance Construction	782.4	794.5	1014.2	150
64	Gama	725.2	802.2	706.6	147
69	Tekfen Construction&Installation Co.	621.0	751.0	797.0	14
85	Yüksel İnşaat Co. Inc.	381.9	528.9	504.8	209
94	Baytur Cons. and Contracting Co.	318.4	459.1	960.3	-
111	Nurul Construction and Trading Co.	220.0	651.0	475.0	176
117	Cengiz Construction Industry	198.3	799.4	3020.0	148
120	STFA Construction Group	188.2	214.5	481.9	-
121	GAP İnşaat Yatırım ve Dış Ticaret AŞ	187.9	187.9	281.5	-
124	Yapı Merkezi İnşaat ve Sanayi AŞ	181.0	421.7	253.7	-
128	Hazinedaroğlu Construction Group	171.0	284.3	153.6	-
136	Kolin Turizm İnşaat Sanayi AŞ	154.8	398.7	196.6	-
141	Mak-Yol Construction Industry	150.0	285.3	195.1	-
160	Doğuş İnşaat ve Ticaret AŞ	105.9	192.6	691.4	-
164	Summa Turizm Yatırımcılığı AŞ	101.7	101.7	125.0	-
183	Soyak Co.	75.4	498.5	440.0	217
184	Alarko Contracting Group	71.9	333.2	54.8	-
198	Rasen Cons. and Investment Inc.	52.8	52.8	398.1	-
200	Kayı İnşaat Sanayi ve Ticaret AŞ	51.2	52.3	273.4	-
205	Eser Construction and Trade Co. Inc.	44.8	48.5	27.3	-
210	Aska Construction Co.	40.0	45.3	387.0	-
Toplam 22 Şirket		6069.6	9227.5	14899.7	

bazlı şirket gibi Hochtief de, ABD'yi potansiyel bir PPP pazarı olarak görmektedir.

Çin ve Hindistan bazlı müteahhitlik firmalarının, kendi ülkelerinde yeterli deneyim ve uzmanlık birikiminden

sonra, uluslararası inşaat pazarında yer alacağı söylenebilir. Ancak, Çin müteahhitlerinin işçilik/malzeme/ ekipman maliyeti alanındaki ucuz olma avantajı gittikçe azalmaktadır. Bölgesel olarak, Çin pazarı bir çok uluslararası müteahhide cazip olma özelliğini sürdürmektedir. Doğu Asya'da gelecekteki uygun büyük projelerin oluşması beklenmektedir. Hong Kong son dört beş yıldır görsel olarak sakindir. Macau hareketlidir; Singapore gelişme göstermektedir. Hindistan'da üst-düzyer ofis ve konut binaları konusunda önemli inşaat çalışmaları yapılmaktadır. Hochtief kendi adına bir iş almıştır; Bouygues pazarı değerlendirmektedir. Bürokrasi önemli bir sorundur; ancak Hindistan'da dev devlet-müteahhit-firmaları olmadığından rekabet şartları içinde çalışılabileceği söylenebilir.

Orta Doğu, özellikle petrol-üreten ülkeler, inşaat pazarı olarak büyümesini sürdürmektedir. Ancak, mega-yapım-projeleri dışında, uluslararası müteahhitlerin yerli firmalarla rekabet şansı çok azdır. Emirates hareketli, fakat risklidir. Dubai çok hareketlidir; ancak bu pazarda kâr etmek güçtür. Qata'da,

Tablo 3. En Büyük 225 Uluslararası Müteahhitlik Şirketi'nin 2006 Yılı Ulublararası Pazar Payları

Şirketler Ülke	Sayı	Ulusl. Gelir		MIDDLE EAST		ASIA		AFRICA		EUROPE		USA		CANADA		LATIN A./CARIB.	
		\$Milyon	%Pay	\$Milyon	%Pay	\$Milyon	%Pay	\$Milyon	%Pay	\$Milyon	%Pay	\$Milyon	%Pay	\$Milyon	%Pay	\$Milyon	%Pay
USA	51	38297.5	17.1	11847.6	28.6	4841.9	12.0	2015.1	11.3	9883.1	13.8	-	-	6074.2	76.0	3597.3	22.7
CANADA	3	174.2	0.1	19.3	0.0	1.2	0.0	0.8	0.0	6.3	0.0	121.5	0.4	-	-	24.9	0.2
EUROPE	54	129495.0	57.7	13088.1	31.6	16081.2	40.2	7441.5	41.5	56356.4	78.4	25315.2	86.9	1880.1	23.5	9305.6	58.6
UK	5	11702.6	5.2	1858.9	4.5	2012.1	5.0	157.7	0.9	2006.2	2.8	5648.7	19.4	0.0	0.0	19.0	0.1
Germany	6	25890.1	11.5	454.6	1.1	10443.9	26.0	804.7	4.5	4739.2	6.6	9006.3	30.9	156.7	2.0	284.7	1.8
France	8	33662.9	15.0	3128.0	7.6	2419.9	6.0	3804.3	21.2	18181.6	25.3	3355.0	11.5	1449.0	18.1	1345.0	8.5
Italy	11	6789.7	3.0	1593.7	3.9	337.1	0.8	1199.6	6.7	1188.2	1.7	192.8	0.7	84.8	1.1	2193.6	13.8
Dutch	2	6055.0	2.7	130.0	0.3	5.0	0.0	60.0	0.3	5139.0	7.2	697.0	2.4	0.0	0.0	24.0	0.2
Spain	8	12750.6	5.7	924.8	2.2	287.6	0.7	354.6	2.0	5365.9	7.5	1016.2	3.5	2.9	0.0	4798.4	30.2
Diğer	14	32624.1	14.5	4997.9	12.1	575.5	1.4	1060.6	5.9	19736.3	27.6	5399.2	18.5	186.7	2.3	640.8	4.0
JAPAN	15	18753.5	8.4	6415.3	15.5	7235.2	18.0	459.1	2.6	1951.8	2.7	2311.0	7.9	14.3	0.2	366.8	2.3
CHINA	49	16289.4	7.3	1980.1	4.8	7263.4	18.8	5083.5	28.4	509.9	0.7	311.4	1.1	22.0	0.3	783.0	4.9
KOREA	10	6452.5	2.9	3208.4	7.6	1165.2	2.9	922.4	5.1	208.0	0.3	812.1	2.8	0.0	0.0	136.4	0.9
TURKEY	22	6069.6	2.7	1751.0	4.2	1368.1	3.4	555.8	3.1	2390.8	3.3	3.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Diğer	21	8896.2	4.0	3070.9	7.4	1929.1	4.8	1432.9	8.0	552.0	0.8	255.3	0.9	0.0	0.0	1655.9	10.4
Toplam	225	224427.8	100.0	41380.8	100.0	40185.1	100.0	17911.2	100.0	71858.2	100.0	29130.1	100.0	7990.7	100.0	15869.9	100.0

Bilfinger Berger sözleşme bedeli \$1.38 milyar olan Barwa City projesini kazanmıştır. *Hochtief*, havaalanı projesini PPP modeli ile gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. *Irak* ve *Afganistan* güvenlik sorunları olan ülkelerdir; çalışma güvenliği sağlanmadığı sürece, müteahhitler bu ülkelerde proje üstlenmekten kaçınmaktadır.

Rusya'da müteahhitlerin deneyimleri farklıdır; bazı şirketler iş çevresini çok güç bulmaktadır. İşçilik maliyeti ve çelik fiyatlarında önemli artışlar vardır. Bu ülkede çalışmalarını sürdürmek isteyen firmalar riskli paylaşma yolu aramaktadır. *Rusya*, petrol pazarında bir patlama yaşamaktadır. *Kuzey-Batı, Doğu Sibirya* ve *Uzak-Doğu Rusya*'da yeni hidro-karbon alanları geliştirme ve yeni boru hatları projeleri önemli büyük fırsatlar olarak görülmektedir. *Eski Sovyet Cumhuriyetleri*'nde petrol ve gaz önemli bir pazar olmayı sürdürmektedir.

Doğu Avrupa'ya, altyapı gereksinmelerinin yapımında kullanılmak üzere, büyük miktarda mali kaynak akmaktadır. *Polonya* bir çok fırsat sunmasına karşın, kamu sektörü güçlüdür. *Polonya*, demiryolu ve havaalanı altyapı projelerinin yapımı için büyük bir program hazırlamıştır; ancak bunların gerçekleştirilebilmesi için Avrupa Birliği bazlı proje finansmanı var olmasına rağmen, bu kaynakların kullanılabilmesi için gerekli çalışmaları yapmakta güçlük çekmektedir.

Mısır/Afrika inşaat pazarında, gelecekte de sürmesi beklenen, büyük bir büyüme vardır. *Mısır Hükümeti* iş-uyumlu-ortam yaratmaktadır; bu da doğrudan yabancı yatırımlarda büyük bir artış sonucunu doğurmuştur. *Afrika*'nın geri kalan ülkelerinde büyük bir potansiyel vardır; ancak çalışmalar genellikle ümit kırıcıdır. Bazı *Afrika* ülkelerinde sözleşmeleri yüksek fiyatlarla *Avrupa* ve *ABD* bazlı müteahhitlere verme eğilimi vardır.

Tablo 4. 225 En Büyük Uluslararası Müteahhitlik Şirketlerinin Bölgesel Dağılımı ve Bölge Toplam Gelirinden Payları

Şirket Sayısı	Ülkesi	Gelir \$Milyon	%Pay
CANADA T Gelir: \$ 8.0 Milyar			
27	USA	6074.2	76.0
3	France	1449.0	18.1
1	Austria	169.2	2.1
3	Germany	156.7	2.0
2	Italy	84.8	1.1
1	China	22.0	0.3
3	Diğer	34.7	0.4
EUROPE T Gelir: \$ 71.9 Milyar			
8	France	18181.6	25.3
1	Austria	10038.0	14.0
22	USA	9883.1	13.8
1	Sweden	6953.3	9.7
7	Spain	5365.9	7.5
2	Netherlands	5139.0	7.2
76	Diğer	16297.3	22.7
MIDDLE EAST T Gelir: \$ 41.4 Milyar			
19	USA	11847.6	28.6
9	Japan	6415.3	15.5
1	Greece	3371.5	8.1
6	Korea	3208.4	7.8
7	France	3128.0	7.6
29	China	1980.1	4.8
60	Diğer	11429.8	27.6

Sonuç

Geçtiğimiz 10 yılda Türkiye ekonomisindeki süreç inşaat sektörünü olumsuz etkilemiştir. Türk yurtdışı müteahhitlik sektörü büyüme sürecini sürdürebilmek için yeni pazar arayışlarına ağırlık vermeli, yeni pazarlar olarak *Latin Amerika*, *Afrika*, *Güneydoğu Asya* ülkeleri ile, *inşaat* yatırımı potansiyeli yüksek olan *Amerika Birleşik Devletleri* inşaat pazarlarına girebilmek için gerekli çalışmaları yapmalıdır. Ancak rekabet şartları içinde başarılı olabilmek için, teminat mektubu alabilme, ticari ve politik risk sigortası olanağı, anlamlı ve yeterli düzeyde proje kredisi bulabilme, ortak girişim oluşturma, yurtdışında çalışacak müteahhitlik firmaları için akreditasyon sistemi ile inşaat işçileri sertifikasyon sistemi kurulması

Şirket Sayısı	Ülkesi	Gelir \$Milyon	%Pay
ASIA T Gelir: \$ 40.2 Milyar			
4	Germany	10443.9	26.0
44	China	7563.4	18.8
15	Japan	7235.2	18.0
23	USA	4841.9	12.0
6	France	2419.9	6.0
4	UK	2012.1	5.0
53	Diğer	5668.9	14.1
AFRICA T Gelir: \$ 17.9 Milyar			
40	China	5083.5	28.4
8	France	3904.5	21.2
13	USA	2015.1	11.3
8	Italy	1199.6	6.7
5	Korea	922.4	5.1
4	Germany	804.7	4.5
48	Diğer	4081.6	22.8
USA T Gelir: \$ 29.1 Milyar			
4	Germany	9006.3	30.9
4	UK	5648.7	19.4
1	Sweden	5079.7	17.4
6	France	3255.0	11.5
11	Japan	2311.0	7.9
5	Spain	1016.2	3.5
23	Diğer	2713.3	9.3
LATIN AMERICA/CARIBBEAN T Gelir: \$15.9 Milyar			
8	Spain	3478.7	30.2
36	USA	2161.2	22.7
6	Italy	1843.5	13.8
2	Brazil	547.0	9.5
5	France	545.3	8.5
19	China	305.0	4.9
35	Diğer	1000.5	10.4

gibi sorunların ivedilikle çözülmesi gerekir.

Kaynaklar

KESKİNEL, F., *Dünya İnşaat Pazarı ve Uluslararası Müteahhitlik*, İMO İstanbul Bülten, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, Sayı:72/2006, Sayfa:17-22, Ocak-Şubat/2006.
KESKİNEL, F., *Önemli Mühendislik Yapıları*, Birsan Yayınevi, İstanbul, 2007.
REINA P., and TULACZ G. J., *The Top 225 International Contractors*, The Construction Weekly ENR Engineering News-Record, 20/August/2007, p:30-53, McGraw-Hill Company.